KKSU/ODL/W/2020/1

कविकुलगुरु-कालिदास-संस्कृत-विश्वविद्यालय:, रामटेकम्

मुक्त-दूरस्थशिक्षणकेन्द्रम्

एम्.ए.(संस्कृतम्) द्वितीय-सत्र-परीक्षा

प्रथमप्रश्नपत्रम् - वेदवाङ्मय:

समय: - २.३० होरा **पूर्णाङ्का: - ७०**

....

सूचना -अन्यथानिर्देशाभावे उत्तराणि स्वीकृतभाषया लिखत ।

विशेष निर्देश नसल्यास उत्तरे स्वीकृत भाषेत लिहावीत.

अधोदत्तेषु सप्तप्रश्नेषु **पञ्चप्रश्नानाम्** उत्तराणि लिखत। **(प्रथम: प्रश्न: अनिवार्य:)**

खाली दिलेल्या सात प्रश्नांपैकी **पाच प्रश्न** सोडवा. **(पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे)**

प्र. १ एकवाक्येन उत्तराणि लिखत । **१०**

एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

१. उपनिषद् शब्दस्य कोऽर्थ: ?
उपनिषद् शब्दाचा काय अर्थ आहे ?

२. श्वेतकेतुकथा कस्याम् उपनिषदि वर्तते ?
श्वेतकेतुकथा कोणत्या उपनिषदात आहे ?

३. श्वेतकेतो: पितु: नाम किम् ?
श्वेतकेतुच्या वडिलांचे काय नाव आहे ?

४. उपनिषदामुपरि कस्य प्रभाव: दृश्यते ?
उपनिषदांवर प्रमुख प्रभाव कोणाचा दिसतो ?

५. अग्ने: रूपं कीदृशं वर्तते ?
अग्नीचे रूप कसे आहे ?

६. 'निघण्टु:' इति शब्दस्य कोऽर्थ: ?
'निघण्टु' या शब्दाचा काय अर्थ आहे ?

७. 'निरुक्त' इति ग्रन्थस्य रचयिता क: ?
'निरुक्त' या ग्रन्थाचे रचयिता कोण आहे ?

८. 'आ' इति उपसर्गस्य कोऽर्थ: ?
'आ' या उपसर्गाचा अर्थ लिहा.

९. 'निपात:' इति शब्दस्य कोऽर्थ: ?
'निपात' या शब्दाचा अर्थ लिहा.
१०. 'मघोनि' इति शब्दस्य कोऽर्थ: ?
'मघोनि' या शब्दाचा काय अर्थ आहे ?

प्र. २ टिप्पणी लिखत। (त्रयमेव)
टिप्पणी लिहा. (कोणत्याही तीन) **१५**

१. औदुम्बरायणस्य शब्द-नित्यत्वम्
औदुम्बरायणाचे शब्द नित्यत्व
२. निपाता:
निपात
३. षोडशकला
षोडशकला
४. छान्दोग्य-उपनिषद्
छान्दोग्य उपनिषद्

प्र. ३ षड्भावविकारान् विस्तरेण वर्णयत। **१५**
षड्भाव विकारांचे विस्तारपूर्वक वर्णन करा.

अथवा

प्र. ३ 'तत्त्वमसि' महावाक्यस्य विश्लेषणं कुरुत।
'तत्त्वमसि' महावाक्याचे विश्लेषण करा.

प्र. ४ श्वेतकेतुकथानुसारं सृष्टे: उत्पत्तिं विशदयत। **१५**
श्वेतकेतु कथेनुसार सृष्टि-उत्पत्ती लिहा.

अथवा

प्र. ४ निरुक्तानुसारं 'चत्वारि पदजातानि' वर्णयत।
निरुक्तानुसार 'चत्वारि पदजातानि' विशद करा.

प्र. ५ श्वेतकेतुकथाया: सामजिकं महत्त्वं वर्णयत। **१५**
श्वेतकेतुकथेचे सामाजिक महत्त्व लिहा.

अथवा

प्र. ५ निरुक्तानुसारं विविधान् उपसर्गान् अर्थसहितं विशदयत।
निरुक्त ग्रन्थाच्या आधारे विविध उपसर्गाचे अर्थसहित वर्णन करा.

प्र. ६ श्वेतकेतुकथाया: आध्यात्मिकं महत्त्वं वर्णयत। **१५**
श्वेतकेतु कथेचे आध्यात्मिक महत्त्व विशद करा.

अथवा

प्र. ६ 'नरकम्', 'जाटय:', 'स्थाणु:', 'मृग:', 'भीम:' इति शब्दानां यास्कानुसारं व्युत्पत्तिं लिखत।
'नरकम्', 'जाटय:', 'स्थाणु:', 'मृग:', 'भीम:' या शब्दांची यास्कानुसार व्युत्पत्ती लिहा.

प्र. ७ श्वेतकेतु-आरुणी संवादं स्वशब्दै: वर्णयत। **१५**
श्वेतकेतु आरुणी संवाद स्वशब्दात लिहा.

अथवा

प्र. ७ 'अर्थवन्त: शब्दसमाम्नात:' इति यास्कस्य वचनानुसारं मन्त्राणां सार्थकत्वं विवृणुत।
'अर्थवन्त: शब्दसमाम्नात:' यास्कांच्या या वचनानुसार मन्त्रांचे सार्थकत्व विशद करा.

....

KKSU/ODL/W/2020/2

कविकुलगुरु-कालिदास-संस्कृत-विश्वविद्यालय:, रामटेकम्
मुक्त-दूरस्थशिक्षणकेन्द्रम्
एम्.ए.(संस्कृतम्) द्वितीय-सत्र-परीक्षा
द्वितीयप्रश्नपत्रम् - व्याकरणम्

समय: - २.३० होरा **पूर्णाङ्का: - ७०**

....

सूचना -अन्यथानिर्देशाभावे उत्तराणि स्वीकृतभाषया लिखत।

विशेष निर्देश नसल्यास उत्तरे स्वीकृत भाषेत लिहावीत.

अधोदत्तेषु सप्तप्रश्नेषु **पञ्चप्रश्नानाम्** उत्तराणि लिखत। **(प्रथम: प्रश्न: अनिवार्य:)**

खाली दिलेल्या सात प्रश्नांपैकी **पाच प्रश्न** सोडवा. **(पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे)**

प्र. १ अधोदत्तानि प्रश्नानि उत्तरत। (पञ्चैव) १०

खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

१. अथ शिक्षां प्रवक्ष्यामि ....। पूरयत।

अथ शिक्षां प्रवक्ष्यामि ....। पूर्ण करा.

२. आत्मा बुद्ध्या ....। पूरयत।

आत्मा बुद्ध्या ....। पूर्ण करा.

३. व्याघ्री यथा ....। पूरयत।

व्याघ्री यथा ....। पूर्ण करा.

४. समासो नाम क: ? कतिविधा: वर्तन्ते ?

समास किती प्रकारचे आहेत ? कोणते (नाव लिहा)

५. 'केवलसमास:' इत्यस्य क: अर्थ: ? किमुदाहरणम् ?

'केवलसमासाचा' अर्थ उदाहरणासह स्पष्ट करा.

६. 'राजपुत्र:' इति कस्य समासस्य उदाहरणम् ?

'राजपुत्र:' हे कोणत्या समासाचे उदाहरण आहे ?

७. 'उत्तरपदार्थप्रधान:' क: समास: ?

'उत्तरपदार्थप्रधान' असलेला समास कोणता ?

प्र. २ एतेषां श्लोकानां पूरणं कृत्वा, सारांशं लिखत। (त्रयमेव) १५

खालील श्लोक पूर्ण करून सारांश लिहा. (कोणतेही तीन)

१. हकारं पञ्चमैर्युक्तं ....।

२. उपांशु दष्टं त्वरितं ....।

३. येन धौता गिर: ....।

४. स्वरा: विंशतिरेकश्च .... ।

५. अष्टौ स्थानानि वर्णानां .... ।

प्र. ३ एतानि सूत्राणि सोदाहरणं व्याख्यात । (त्रयमेव) **१५**

खालील सूत्र उदाहरणासह स्पष्ट करा. (कोणतेही तीन)

१. प्रथमानिर्दिष्टं समास उपसर्जनम् ।

२. तृतीया तत्कृतार्थेन गुणवचनेन ।

३. सप्तमी शौण्डै: ।

४. चार्थे द्वन्द्व: ।

५. अनेकमन्यपदार्थे ।

प्र. ४ प्रबन्धमारचयत । (त्रयमेव) **१५**

निबंध लिहा. (कोणतेही तीन)

१. पाणिनीयशिक्षा
पाणिनीयशिक्षा

२. लघुसिद्धान्तकौमुदी
लघुसिद्धान्तकौमुदी

३. व्याकरणम्
व्याकरण

४. समास:
समास

प्र. ५ लघुटिप्पणी: आरचयत । (त्रयमेव) **१५**

लघुटिप्पणी लिहा. (कोणतेही तीन)

१. बहुव्रीहि-समास:
बहुव्रीहि समास

२. पाठकदोषा:
पाठक दोष

३. अव्ययीभाव:
अव्ययीभाव

४. पाठकगुणा:
पाठक गुण

५. वर्णोच्चारणविधि:
वर्णोच्चारण विधी

प्र. ६ दीर्घोत्तराणि लिखत । (त्रयमेव) **१५**

विस्तृत उत्तर लिहा. (कोणतेही तीन)

१. पाणिनीयशिक्षानुसारं वर्णसंख्यां लिखत ।
पाणिनीय शिक्षेनुसार वर्णांची संख्या लिहा.

२. रङ्गवर्णान् विवेचयत ।
रंगवर्णाचे विवेचन करा.

३. वेदाध्ययनप्रक्रियां वर्णयत ।
वेदाध्ययनाची प्रक्रिया वर्णन करा.

४. मन्द्रादिस्वराणां प्रयोगविधिं प्रदर्शयत।
मन्द्रादिस्वरांची प्रयोगविधी दाखवा.

५. वेदाङ्गानि वर्णयत।
वेदांगांचे वर्णन करा.

प्र. ७ दीर्घोत्तराणि लिखत। (त्रयमेव) **१५**

विस्तृत उत्तर लिहा. (कोणतेही तीन)

१. कर्मधारयसमासं विवृणुत।
कर्मधारय समासाचे विवेचन करा.

२. द्विगुसमासं विवृणुत।
द्विगुसमासाचे वर्णन करा.

३. दशसमासप्रकरणस्य उदाहरणानि लिखित्वा विवरणं प्रदर्शयत।
दशसमासप्रकरणाचे उदाहरण लिहून विवरण करा.

४. इष्टोदाहरणस्य रूपसिद्धिं कुरुत।
कोणत्याही दोन उदाहरणांची रूपसिद्धी करा.

५. स्वेष्टं पूर्वमनुल्लिखितं सूत्रमेकं सोदाहरणं व्याख्यात।
वर न आलेल्या कोणत्याही एका सूत्राचे उदाहरणासह विवरण करा.

....

KKSU/ODL/W/2020/3

कविकुलगुरु-कालिदास-संस्कृत-विश्वविद्यालय:, रामटेकम्
मुक्त-दूरस्थशिक्षणकेन्द्रम्
एम्.ए.(संस्कृतम्) द्वितीय-सत्र-परीक्षा
तृतीयप्रश्नपत्रम् - दर्शनम्

समय: - २.३० होरा **पूर्णाङ्का: - ७०**

....

सूचना -अन्यथानिर्देशाभावे उत्तराणि स्वीकृतभाषया लिखत।

विशेष निर्देश नसल्यास उत्तरे स्वीकृत भाषेत लिहावीत.

अधोदत्तेषु नवप्रश्नेषु **सप्तप्रश्नानाम्** उत्तराणि लिखत। **(प्रथम: प्रश्न: अनिवार्य:)**

खाली दिलेल्या नऊ प्रश्नांपैकी **सातप्रश्न** सोडवा. **(पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे)**

प्र. १ अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि एकवाक्येन लिखत। **१०**

खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

१. वेदान्तसारग्रन्थस्य रचयिता क: ?
वेदान्तसार ग्रंथाचे रचनाकार कोण आहेत ?

२. अनुबन्धचतुष्टयस्य नामानि लिखत।
अनुबन्ध चतुष्टयांची नावे लिहा.

३. रज्जुसर्पयो: उदाहरणं कस्मिन् संदर्भे आगतं ग्रन्थे ?
रज्जु-सर्पाचे उदाहरण कशाच्या संदर्भात आले आहे ?

४. वेदान्तशास्त्रस्य प्रयोजनं किम् ?
वेदान्तशास्त्राचे प्रयोजन कोणते ?

५. वेदान्तशास्त्रस्य अधिकारिणे अपेक्षितानि साधनानि कति कानि च तानि ?
वेदान्तशास्त्राच्या अधिकार् यासाठी अपेक्षित साधने किती व कोणती ?

६. सृष्ट्यपवादयो: क्रमस्य मुख्य: भेद: क: ?
सृष्टी आणि अपवादाच्या क्रमातील नेमका फरक कोणता ?

७. वेदान्तसारग्रन्थे वर्णिते महावाक्ये के ?
वेदान्तसारात सांगितलेली महावाक्ये कोणती ?

८. अध्यारोपस्य व्याख्यां लिखत।
अध्यारोपाची व्याख्या लिहा.

९. तत्त्वमसि महावाक्यस्य अखण्डार्थं लिखत।
तत्त्वमसि महावाक्याचा अखण्डार्थ कोणता ?

१०. वेदान्तसारे आगतम् अनुभववाक्यं किम् ?
वेदान्तसारात आलेले अनुभववाक्य कोणते ?

प्र. २ ससंदर्भं स्पष्टीकुरुत । **१०**

खालील वाक्ये संदर्भासहित स्पष्ट करा.

१. वेदान्तो नाम उपनिषत्-प्रमाणं-तदुपकारीणि शारीरकसूत्रादीनि च ।

२. विषयो जीवब्रह्मैक्यं शुद्धचैतन्यं प्रमेयम् ।

प्र. ३ श्रीमद्भगवद्गीतायाः षष्ठाध्यायस्य ध्यानयोगस्य वर्णनं स्वशब्दैः कुरुत । **१०**

श्रीमद्भगवद्गीतेच्या सहाव्या अध्यायातील ध्यानयोगाचे वर्णन तुमच्या शब्दांत करा.

प्र. ४ श्रीमद्भगवद्गीतायाः षोडशाध्यायानुसारं दैवीसंपत्तेः वर्णनं कुरुत । **१०**

श्रीमद्भगवद्गीतेच्या सोळाव्या अध्यायानुसार दैवी संपत्तीचे वर्णन करा.

प्र. ५ श्रीमद्भगवद्गीतायाः षष्ठाध्यायानुसारं योगभ्रष्टः इत्यस्मिन् विषये निबन्धं लिखत । **१०**

श्रीमद्भगवद्गीतेच्या सहाव्या अध्यायानुसार योगभ्रष्ट याविषयावर निबंध लिहा.

प्र. ६ वेदान्तशास्त्रस्य अधिकारिणः वर्णनं स्वशब्दैः कुरुत । **१०**

वेदान्तशास्त्राच्या अधिकारी याचे वर्णन तुमच्या शब्दात करा.

प्र. ७ वेदान्तसारानुसारं पञ्चीकरण-प्रक्रियां स्पष्टीकुरुत । **१०**

वेदान्तसारानुसार पञ्चीकरण प्रक्रिया स्पष्ट करा.

प्र. ८ लक्षणानुसारं तत्त्वमसि महावाक्यस्य अखण्डार्थं स्पष्टीकुरुत । **१०**

तत्त्वमसि महावाक्याचा अखण्डार्थ लक्षणेनुसार स्पष्ट करा.

प्र. ९ वेदान्तसारस्य मङ्गलाचरणस्य महत्त्वम् अर्थं च लिखत । **१०**

वेदान्तसाराच्या मङ्गलाचरणाचे महत्त्व आणि अर्थ लिहा.

....

KKSU/ODL/W/2020/4

कविकुलगुरु-कालिदास-संस्कृत-विश्वविद्यालय:, रामटेकम्

मुक्त-दूरस्थशिक्षणकेन्द्रम्

एम्.ए.(संस्कृतम्) द्वितीय-सत्र-परीक्षा

चतुर्थप्रश्नपत्रम् - संस्कृतसाहित्यम्

समय: - २.३० होरा **पूर्णाङ्का: - ७०**

....

सूचना -अन्यथानिर्देशाभावे उत्तराणि स्वीकृतभाषया लिखत।

विशेष निर्देश नसल्यास उत्तरे स्वीकृत भाषेत लिहावीत.

अधोदत्तेषु सप्तप्रश्नेषु **पञ्चप्रश्नानाम्** उत्तराणि लिखत। **(प्रथम: प्रश्न: अनिवार्य:)**

खाली दिलेल्या सात प्रश्नांपैकी **पाच प्रश्न** सोडवा. **(पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे)**

प्र.१ एक वाक्येन उत्तरत। **१०**

एका वाक्यात उत्तरे द्या.

१. यक्ष: केन शापित: ?
यक्षाला कोणी शाप दिला ?

२. शापस्य कियान् काल: ?
शापाचा कालावधी किती होता ?

३. आषाढस्य प्रथम दिवसे यक्षेण क: दृष्ट: ?
आषाढाच्या पहिल्या दिवशी यक्षाने कोणाला पाहिले ?

४. दशार्ण प्रदेशस्य राजधानी का ?
दशार्ण प्रदेशाची राजधानी कोणती ?

५. उज्जयिन्यां कस्य मन्दिरं वर्तते ?
उज्जयिनीत कोणाचे मंदिर आहे ?

६. शिप्रा नदी कस्मात्प्रदेशात् वहति ?
शिप्रा नदी कोणत्या प्रदेशातून वाहाते ?

७. यक्षपत्नी कुत्र न्यवसत् ?
यक्षपत्नी कुठे राहत होती ?

८. यक्षस्य गृहम् अलकानगर्यां कुत्र आसीत् ?
यक्षाचे घर अलकानगरीत कुठे होते ?

९. मेघ: कां दृष्ट्वा करुणावृत्तिरार्द्रान्तरात्मा भवति ?
कोणाला पाहून मेघ करुणावृत्तिरार्द्रान्तरात्मा होतो ?

१०. यक्षस्य शापान्त: कदा भवति ?
यक्षाचा शापान्त कधी होणार होता ?

प्र. २ मेघमार्गे आगतानां पर्वतानां सविस्तरं वर्णनं कुरुत। **१५**
मेघाच्या मार्गात आलेल्या पर्वतांचे सविस्तर वर्णन करा.

प्र. ३ नद्य: यक्षस्य नायिका इति सोदाहरणं स्पष्टयत। **१५**
नद्या यक्षाच्या नायिका आहेत हे सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र. ४ मेघदूतस्याधारेण यक्षस्य विरहदु:खं विवृणुत। **१५**
मेघदूताच्या आधाराने यक्षाचे विरहदु:ख वर्णन करा.

प्र. ५ उज्जयिन्या: समृद्धिं महत्त्वञ्च वर्णयत। **१५**
उज्जयिनीची समृद्धी आणि महत्त्व वर्णन करा.

प्र. ६ अलकानगर्या: सौन्दर्यं वर्णयत। **१५**
अलका नगरीचे सौंदर्य वर्णन करा.

प्र. ७ मेघदूतस्याधारेण कालिदासस्य काव्यवैशिष्टानि लिखत। **१५**
मेघदूताच्या आधारे कालिदासाची काव्यवैशिष्ट्ये लिहा.

....